

Vážené dámy, vážení pánové,

dovolte mi představit vám porotu Obce překladatelů, která letos posuzovala díla navržená na Anticenu Skřipec v sestavě Milada Matějovicová, Kateřina Brabcová, Jiří Hanuš a jako zvláštní host, místopředsedkyně Obce překladatelů Alena Lhotová.

Vážení přátelé kvalitního překladu, asi opět se škodolibým úsměvem očekáváte, jaké nové a netušené chuťovky překladatelské a nakladatelské jsme posbírali a chystáme se vám je předložit k vašemu zděšení či pobavení. Máme pro vás dobrou i špatnou zprávu. Ta dobrá zpráva je, že v oblasti beletrie, za niž se Skřipec uděluje především, jich není mnoho – přesně řečeno, komise pro Skřipec neobdržela od rozhořčených čtenářů žádný výrazný podnět. Není ovšem zcela jisté, zda čtenáři už nerezignovali či dokonce nevymřeli – ale buďme optimisté.

Ta špatná zpráva zní, že tu i letos, stejně jako v letech minulých, máme edici Knihy Omega, která už zcela zaplavila český knižní trh obstarožními překlady z devatenáctého a počátku dvacátého století a mate zákazníky knihkupectví graficky působivými obálkami, jež maskují pavučinami obalený obsah. Zjevně se těmito „podnikatelům“ dosud nedoneslo, co se učí na seminářích pro překladatelské začátečníky, že totiž každý literární překlad z důvodů těžko vysvětlitelných časem stárne. Nemění se ani jména lidí, kteří toto „nakladatelství“ provozují, a nemění se ani neomalené a vykořisťovatelské způsoby, jakými zacházejí s překladateli, jak o tom svědčí varovné dopisy nešťastných překladatelů naší Obci zasílané. Omega se bohužel ve stále větší míře věnuje překladům současné literatury faktu. A tento nakladatelský dům porotě poskytl další nehorázný případ překladatelského a redaktorského neumětelství v podobě životopisu slavného tenisty. *Novak Djokovič – sportovní vyslanec Srbska*; autorem anglického originálu je Chris Bowers, do

češtiny přeložila Lucie Paulová, vydal Dobrovský s. r. o. v edici
Knihy Omega. Kritický rozbor tohoto překladu zaslal Obci
překladaatelů Jiří Hron. Prosím kolegyni Miladu Matějovicovou, aby
vás seznámila s obsahem Hronova rozboru i s vlastními postřehy.

Chris Bowers: Novak Djoković

Posudek českého vydání (nakladatelství Dobrovský, edice Omega, překlad Lucie Paulová,
odpovědný rektor Pavel Tůma, jazyková korektura Eliška Hronovská)

Protože nemám k dispozici anglický originál a srovnání překladu s originálem se věnuje
následující posudek Mgr. Jiřího Hrona, soustředila jsem se pouze na posouzení jazykové a
stylistické úrovně češtiny v tomto překladu.

Těžko posoudit, jestli má překladatelka horší znalost angličtiny, nebo češtiny. Katastrofální se
zdá být obé. Z angličtiny překládá zcela toporně, jako by text dodal Google Translator, nebo
jako by se snažila vyhledat ve slovníku český překlad a z nabízených X možností zvolila zcela
náhodně jednu, bohužel nesmyslnou.

Překladatelka navíc nezná českou tenisovou terminologii! Buď by se měla rozhodnout pro
užívání anglických termínů (i v češtině běžných) gam – set – match/zápas, nebo českých hra –
sada – zápas. Jak se hra počítá, zůstává překladatelce také utajeno, takže bez anglického
originálu se čtenář jen stěží dobere stavu a výsledku popisovaných zápasů. Nikdo si také
nevšiml, že nelze napsat, že hráč prohrál 6:4, 6:3! To by znamenalo, že vyhrál!

Zcela zmatená je i terminologie v popisu grandslamových turnajů. Každý z těchto čtyř turnajů
se v angličtině nazývá „major“. Čeština ale výraz „major turnaj“ užívá pro golf, nikoli pro
tenis. Jak je všeobecně známo (nikoli však překladatelce a redakci) v těchto turnajích je na
začátku nasazeno 32 hráčů, kteří se utkávají v zápasech několika kol. Je tedy absolutní
nesmysl mluvit o „zápase na tři kola, který trval čtyři hodiny a 37 minut“ (str. 148), jde totiž o
zápas třetího kola. Tenisové zápasy se nehrají na kola, ale na sety! Nelze říci, že „tenista se
vzdal v kvalifikaci“. V tomto případě jedině že „vzdal zápas v kvalifikaci“. Nelze říci „upustil
dva sety“! Když už hovorově, tak „pustil soupeři dva sety“.

O překladatelčině znalosti tenisových reálií svědčí například výrok: ... *v období před
Connorem a Evertem...* (str. 42) V prvním případě by byl možný neopravený překlep ve
jménu Connors, ale v druhém případě se jedná o Chris Evertovou, jednu z legend ženského
tenisu, soupeřku Martiny Navrátilové.

Úroveň překladatelčiny češtiny nedosahuje ani úrovně požadované od absolventa základní
školy! **Stylistické umění dokládají perly jako:**

*Všechny knihy tohoto charakteru se mohly stát rychle zastaralými, aniž by ztratily základní
pádnost... (str.14)*

*Genčičová byla výbornou režisérkou, která věděla, jak k životu přivést umělecké a kulturní
povídky skrze televizní práci. (str. 39)*

Byla ženou levostranných politických pohledů. (39)

*Srbsko-chorvatská válka byla prudký a zárodečný kapitalistický systém, který nahrazoval
kolektivistickou ekonomiku... (str. 41)*

V tu dobu se Španělsko začalo objevovat jako vedoucí evropská země pro tenisové trénování... (str.80)

Pilič potvrdil stejně masivní chtíč se učit... (str. 85)

Češi si udrželi trofej díky nevrcholné výhře v pátém zápase... (str. 239)

Mimořádně výmluvným dokladem úrovně překladatelské i redakční práce je úvodní věta 13. kapitoly (str. 249):

Ivan Lendl, trochu cynický work-alkoholik...

Výraz workoholik patrně nikdo z nich neslyšel!

Gramatické chyby jsou neméně strašné.

Shoda podmětu s přísudkem:

Na Balkáně je tisíce lidí. (str. 39), ...západní národy byly rádi (str. 28)

Nesprávné užití přivlastňovacích zájmen, které spolu se stylistickou neobratností vede často k nesrozumitelnosti a dvojí možnosti výkladu textu:

Trénovala ještě týden před její smrtí. (str. 31) Jde o Genčičovou, která trénovala ještě týden před **svou** smrtí.

Porážel silnější hráče díky jeho správné taktice... (str. 133)

Neznalost tvarů přivlastňovacích adjektiv:

Chce hrát Samprasovo nabíhaný forhend (43), Kisovo trenérský vztah k Djokovičovi (str.85)

Chybné skloňování:

McEnroe mu pomáhal s volejema. (str. 137)

Nesprávné předložkové vazby a skloňování cizích jmen:

Silnice z Bělehradu do Novi Sad a Budapeště (str. 143)

Pokud jde o skloňování cizích jmen, nejvíce se překladatelka „vyřádila“ na jménu Andy Murray. Variací na jeho skloňování je v knize bezpočet.

Nevhodné užívání pasivních tvarů sloves:

Bylo na něj stále pohlíženo jako na muže, který má být poražen. (str. 238)

Bezradnost v psaní velkých písmen pramení zřejmě z ovlivnění angličtinou.

V osmistránkové příloze s fotografiemi jsou špatné popisky (co je vlevo a co vpravo, vrcholem pak je popisek k poslední fotografii: *Djokovič pustil svou divokost ze zajetí, když porazil Nadala..*

V případě tohoto titulu není problém najít příklady jazykové pokleslosti, otázka je, který uvést dřív. Jedna stránka předčí druhou. Strašné je, že nakladatelství Dobrovský vydalo již jeden podobný titul téhož autora, a to FEDERER. O této knize napsal na stránkách distribuce Kosmas recenzi jeden čtenář:

Dobrý den, koupil jsem si knihu Federer od Chrise Bowerse. Nevím, proč tato kniha nebyla před vydáním dána k posouzení nějakému tenisovému odborníkovi. Co se týče odborných tenisových věcí, je to naprosto strašné. Vůbec nebudu hodnotit jazykovou úpravu knihy, ta je přímo katastrofální. Vrcholem je fotografie, kde Roger Federer, jako vítěz US Open 2008, stojí společně s hráčem Andy Murray, poraženým finalistou, a pod touto fotografií je napsáno, že porazil Andyho Roddicka. Závěrem se domnívám, že o jednom z nejlepších sportovců historie by mohla vyjít nepatrně kvalitnější kniha.

Oto Klíma

Myslím, že udělení anticeny Skřípec je pro tento titul nedostatečným oceněním. V době, kdy se stále mluví o ochraně spotřebitele a brojí se proti nejružnějším „šmejdům“ všeho druhu, by takové „nakladatelské počiny“ měly být označeny pravým jménem jako podvod na zákaznících. Prodávat takový paskvil za 379 Kč, to není drzost, to je opravdu podvod!

Milada Matějovicová

Posudek Jiřího Hrona, zaslaný Obci překladatelů:

Jiří Hron: Posudek pro anticenu Skřípec

BOWERS, Chris: *Novak Djokovič – sportovní vyslanec Srbska*. Přel. **Lucie Paulová**. Odpovědný redaktor **Pavel Tůma**. Jazyková korektura **Eliška Hronovská**. Praha: DOBROVSKÝ s. r. o. (edice Knihy Omega), 2017. ISBN: 978-80-7390-459-3

Skutečnost, že se jedná o titul z hlediska překladatelské a redakční práce eufemisticky řečeno odbytý, člověk vytuší, už když si přečte zadní potah, kde za rokem narození Novaka Djokoviče chybí závorka, a medailonek autora na zadní předsádce, kde se z *ročanky* stala *rečenka*.

Jakkoliv se slovo *nečitelný* u kritizovaných překladů objevuje možná až příliš často a přehnaně, v případě tohoto titulu je zcela na místě. Samotný text budí zdání velice nedbale posteditovaného strojového překladu a vykazuje chyby na všech jazykových rovinách – od pravopisu přes gramatiku, výběr lexika a styl až po obecnou (ne)schopnost formulovat jednotlivé myšlenky jasně a srozumitelně.

I když je to v kontextu dané knihy v podstatě nedůležité, není překvapením, že se kniha hemží pravopisnými chybami: problematické je kladení čárek (*Dorazil jsem ve středu **večer a** když jsem se přidal... /s. 9/, ... mělo význam zformovat svobodné **rozhodování, než** být... /s. 26/, Během studené **války, Tito a** Jugoslávie získali respektovanou pozici... /s. 28/, Byli jsme v domě pro kvalifikační turnaj **/Wimbledon/ a** když se kvalifikoval... /s. 111/ a další), psaní velkých písmen (*Sarajevský atentát /s. 25/, Států Dohody /s. 27/ aj.) a mnoho**

jiných (*email* ve smyslu elektronické pošty /s. 10/, 7-10 psáno se spojovníkem ve významu rozsahu /s. 12/, *tenis-milující* /s. 26/ a další). Neobvyklé nejsou ani různé překlepy (... *obdržela mnoho nabídek pořádat soukromé tenisové kurty...* /s. 39/).

Stejně tak nepřekvapí fakt, že podobným způsobem trpí i gramatika češtiny, ať už se jedná o shodu podmětu s přísudkem (*Zatímco západní národy byly ohrožovány Sovětským svazem, byly rádi...* /s. 28/), (ne)používání zájmena *svůj* (*Ti, kteří doufali, že by se mohla objevit dominantní osobnost /.../, možná našli jejich muže...* /tamtéž/) či užívání přivlastňovacích tvarů jmen (včetně Novakovo Djokovičovo /.../ *otce a chorvatské matky* /s. 29/, *Média se o Srdjanovo vpádu do komentátorského boxu dozvěděla...* /s. 106/). Překladatelka také například netuší, že slovo *akolyta*, pro daný kontext i tak zcela nevhodné (zde ve významu *následovatel*), označuje živou osobu, je rodu mužského životného, a nelze tedy říct: ... *dokonce někteří členové Vrchního velení Wehrmachtu* (velká písmena sic) *v Berlíně cítili, že jejich akolyty v Záhřebu zacházejí příliš daleko* (s. 27). Stejně tak má překladatelka problém se spisovným tvaroslovím, a tak se dočteme, že *McEnroe pomáhal* [Djokovičovi] *s volejema* (s. 137), přitom se podstatné jméno *volej* skloňuje zcela pravidelně podle vzoru *stroj*.

Ve světle celkové podoby překladu jsou toto ale stále zanedbatelné poznatky. Z translatického hlediska totiž trpí kniha v podstatě všemi představitelnými problémy a nešvary. Tím zcela nejzásadnějším ovšem je, že celé věty a souvětí často vypadají jako náhodný shluk slov, vygenerovaný jen o něco málo sofistikovanějším nástrojem, než je Google Translator. Těžko si lze představit, že níže uvedené věty by byl schopen vyplodit a odevzdat jako hotový text profesionální překladatel. Předložené ukázky jsou jedněmi z mnoha a mnoha, které lze z knihy citovat:

- Pokud by se tři vedoucí osobnosti ve světě tenisu odlišovali [sic] podle jejich definující image, Federer by byl módní tradicionalista a Nadal tělesným býkem, zatímco Djokovič je něco jako profesionální filozof. Ale jeho profesorský image se nepřekládá tak dobře jako u těch zbylých dvou a svět vždy nechápe spojení srdečného válečníka a Tolstojovského [sic] myslitele. (s. 253)
- *If the leading three figures in world tennis all need an image to sustain their profile, Federer is the stylish traditionalist, Nadal the physical bull,*

while Djokovic is something of the amiable professor. But Djokovic's image doesn't translate as easily as the other two, and the world doesn't always get his blend of the heart-pumping warrior and the Tolstoyesque philosopher.

- Od doby, co Becker přestal soutěžit, strávil v pozdních devadesátých letech většinu svého života jako podnikatel ve fúzích a koupích podniků. V čase, který věnoval tenisu, byl spíše televizním učencem. Složitosti jeho soukromého života, které zahrnovaly i otcovství dítěte z jedné noci v londýnské restauraci (...), které ho proslavilo stálými diskuzemi a spekulacemi, ale sotva to byl někdo ze sportovních hybatelů. (*Souvětí je skutečně takto vyšínuto z větné vazby, vynechána je pouze závorka, která nemá na strukturu souvětí vliv.*)
- *Becker had spent most of his time since retiring in the late 1990s as a television pundit. The complexities of his private life, which included fathering a child from a one-night stand in the broom cupboard of a London restaurant, had made him into a celebrity figure of constant discussion and speculation but hardly one of the world's movers and shakers.*
- **Navzdory ranám, které by mohly být prostřeleny skrz jeho argumenty, Djokovič vyšel ze svého vzplanutí za Troického se zvýšenou reputací za jeho výřečnost. (s. 246)**
- *Despite the holes that can be shot through his argument, Djokovic came away from his outburst on behalf of Troicki with his reputation for eloquence enhanced.*
- **Dokonce i když je Djokovič sportující státník, na což se snadno zapomíná pro jeho světské moudro, je stále ve třetí dekádě svého života. A někdy ho uchvátí nedostatek zkušenosti v širších problémech. (s. 242)**
- *Even if Djokovic is very much a sporting statesman, it's easy to forget that, for all his worldly wisdom, he's still only midway through the third decade of his life. And sometimes a lack of experience in broader issues catches up with him.*
- Pravděpodobně pocit pochopení mu vrátil náladu, která mu byla vzata. V roce 2013 se jeho svolnost napodobovat vrátila. (s. 140)

- *Perhaps a feeling that he'd got his message across allowed him to resume the act when the mood took him. Certainly, by 2013 his willingness to do the impersonations was returning.*

Pokud bychom se měli všemi zabývat pasážemi, které nejsou vyložené nesmyslné, ale obsahují stylistické nedostatky, bylo by zde nutné překopírovat odhadem tak devadesát procent knihy, zcela bez přehánění. Najít odstavec, kterému by z hlediska překladu nešlo nic vytknout, je téměř nadlidský výkon (a to ani není třeba srovnávat s originálem). Jen pro ilustraci pár takových příkladů uvádím:

- **Četla jsem fyziologické knihy a ptala jsem se lidí, která cvičení by chlapce zvětšila. (s. 44)**
- **Djokovič od Beckera požadoval, aby mu pomáhal s duševní stránkou hry, obzvláště jak ovládat velké body ve velkých hrách. (s. 251)**
- Djokovič byl po porážce vlídný. Uvědomoval si, že jeho skvělý běh musel jednou skončit a že byl součástí skvělé sportovní podívané, ale zraňovalo ho, že prohrál vítěznou sérii v tak vysoké soutěži. (s. 210)
- Současně si Djokovič uvědomil, že dobrá malá škola sama o sobě není dost, aby pomohla dětem snít, [čárka sic] nebo si být těch snů vědomi, pokud život doma není pečující. (s. 287)
- Práce rozvíjející Novaka Djokoviče na úroveň světového tenisu byla pomalá, ale jistá. Učil se rychle, ale byl malý chlapec, tak Genčičová musela počkat, než jeho tělo vyrostě, aby mohla tenis zase posunout kupředu. (s. 42)
- Spojené státy prováděly riskantní obchody s nechutnými režimy a velice pomalu povolovaly ne-bílý Američanům práva pod Americkou ústavou [velké písmeno sic]. (s. 57)
- Sarajevo, bosenská hlavní město, hostovalo zimní olympijské hry v roce 1984. Ale poté, co bosenský prezident muslim Alija Izetbegovič prohlásil nezávislost od Jugoslávie, bylo ošklivě zničeno při obléhání... (s. 62)

Z výše uvedeného je patrné, že překlad trpí celou řádkou chyb, včetně těch zcela začátečnických:

- neschopnost používat správné a/nebo zavedené termíny (*civilní válka* m. *občanská* /s. 27/, *etnická očista* m. *čistka* /tamtéž/)
- užívání preponovaných pseudoadjektivních přívlastků po vzoru angličtiny (*OSN chráněná vesnice* /s. 64/, *břeh smyšleného BBC „opuštěného ostrova“* /s. 55/)
- neschopnost ověřovat reálie (*Georgia* přeložena jako americký stát *Georgie* m. správného *Gruzie* /s. 141/)
- absence jakéhokoli citu pro český jazyk a jeho zákonitosti, zcela zoufalá a rigidní doslovnost prostupující celým textem.

Zcela absurdní, ovšem v kontextu všeho výše řečeného vůbec ne překvapivá je skutečnost, že překladatelka nemá nejmenší ponětí o hlavním tématu knihy – tenisu, a to ani po stránce terminologické, ani po stránce logické.

- Opakovaně se v knize objevuje (s. 122, s. 132 a jinde), že někdo někoho porazil *v přímých setech*, v orig. *in straight sets*, což je výraz užívaný pro výsledek, kdy soupeř neuhrál ani set (v tenise tedy výsledek 2:0 či 3:0). Čeština ovšem toto spojení nepoužívá. Jednou překladatelka překládá dokonce *v několika setech* (s. 130). Když už se překladatelka odhodlá použít správné spojení *porazil [někoho] ve dvou/třech setech*, často není schopná z kontextu vyvodit, kolik setů se vlastně hrálo.

Nesmyslně a hlavně fakticky špatně je v této souvislosti přeložena například tato část o Davis Cupu: *Poté, co Federer porazil Tipsareviče ve dvou setech v zahajovacím zápase, Djoković prohrál v další dvouhře 2-1 na sety proti Stanu Wawrinkovi. Kdyby Srbsko prohrálo, zápas by během zahajovacího dne prohrál [celková pitomost věty sic], ale Djoković se vrátil a čtvrtý set vyhrál 7-3 v tiebreaku [překlep sic] a pátý 6-4.* (s. 131) Každému člověku, který se v tenisu alespoň trochu vyzná, musí být ihned jasné, že zde něco nehraje. Překladatelka se v tomto krátkém textu dopustila rovnou tři faktických chyb, které vyjdou najevo při srovnání s originálem: *After Federer beat Tipsarevic in straight sets in the opening match, Djokovic went two sets to one down against Stanislas Wawrinka in the second singles. If Serbia had lost that one, the tie would have been lost on the opening day, but Djokovic came back, winning the fourth set on a 7–3 tiebreak and the fifth 6–4.* Co se tedy stalo? Federer porazil Tipsareviče 3:0, jelikož zápasy v Davis Cupu se za nerozhodnutého stavu hrají na tři vítězné sety, Djoković s Wawrinkou pouze *prohrával* 1-2, ne *prohrál*, a i kdyby skutečně prohrál, neznamenaloby to úplnou prohru Srbska, jak nám chce poněkud kostrbatým způsobem namluvit

překladatelka – znamenalo by to pouze konec nadějí na remízu po první dni, což říká i originál. Djokovič se ovšem do zápasu dokázal vrátit, jak tentokrát už správně říká překlad i originál.

Tato pasáž pouze ilustruje to, jak překladatelka zcela bez rozmyslu převádí jednotlivá slova, ale už není schopna uvažovat nad jejich významem a významem textu jako celku.

- To samé platí pro následující pasáž: *Předchozí sobotu Tipsarevič vzal Federera do finálového setu 10-8 v 63. hře, v zápase na tři kola, který trval čtyři hodiny a 37 minut.* (s. 148–149) Tenisový zápas na tři kola je skutečně raritou, takže kde se vzal? *The previous Saturday, Tipsarevic had taken Federer to a 10–8 final set in a 63-game, four-hour, 37-minute third-round match.* Řečeno jazykem běžného smrtelníka, zápas třetího kola mezi Tipsarevičem a Federerem trval čtyři hodiny a třicet sedm minut, hráči odehráli celkem šedesát tři her a Srb porazil Švýcara v závěrečném setu 10-8.
- Do třetice všeho zlého: *Nadal pak na začátku třetího setu znovu nabral energii a za stavu 6-0 měl dva setboly...* (s. 231). Za stavu 6-0 můžete mít setbol pouze v případě, že se jedná o tiebreak, což nebyl tento případ: *But Nadal regained the momentum at the start of the third and had two set points for a 6–0 set...* Nadal měl setbol a mohl tak získat celý set v poměru 6-0.
- Stejně tak si překladatelka neví rady s tenisovými termíny a zavedenými výrazy: kariérní Grand Slam, tedy fakt, že jeden hráč alespoň jednou v životě ovládne každý ze čtyř grandslamových turnajů, překladatelka překládá jako „*grandslamovou kariéru*“ (s. 224), dále v textu najdeme spojení jako *upustil dva sety m. prohrál/ztratil* (s. 210; *Having dropped the first two sets...*), *podal doširoka m. ven z kurtu* (s. 212) a další a další. Absolutní absenci jakékoli snahy pochopit originál vykazuje i věta: ... *Nadalův topspin mu umožňuje hrát relativně bezpečně, v tom smyslu, že nemusel udeřit v posledním půlmetru kurtu – tříčtvrtinová rána s těžkým topspinem, která míček odpálila, mohla způsobit stejné škody* (s. 209; originál zkrátka říká, že Nadal nemusel hrát až do poslední čtvrtiny kurtu, tedy těsně před základní čáru, protože jeho topspiny s velkou rotací dokázaly soupeře potrápit stejně, i když nelétaly tak daleko).

Jak jsem psal výše, takových příkladů by šlo uvést desítky a desítky. Na konec snad jen perlička. Zcela mechanický přístup překladatelky k textu ilustruje i to, že není schopná přizpůsobit text cílové kultuře, a tak přebírá americký pohled

na Srbsko a na začátku druhé kapitoly zcela bezelstně překládá: *Pro všechny, až na nejvěrnější historiky nebo milovníky aktuálních aférek, pojem „Srbsko“ pravděpodobně nic moc neznamená (...). Ti, co mají alespoň mlhavé vzpomínky na hodiny dějepisu, si možná vzpomenou, že Srbsko mělo něco společného s vypuknutím první světové války, a ti, kteří sledovali zprávy v 90. letech slyšeli [chybějící čárka sic] název Srbsko během mnoha příležitostí, často ve spojení se slovem „brutalita“.* (s. 23) Ač je snad u Američanů takovýto pohled pochopitelný, v textu určenému českému publiku působí taková pasáž pochopitelně naprosto bizarně.

Pokud by nakladatelství Dobrovský zamýšlelo vydat titul jako učebnici veškerých možných překladatelských a češtinářských pochybení, byl by to jistě chvályhodný a v tomto kontextu velice povedený počin. Pokud ovšem takovýto titul vydává jako seriózní pokus o životopisnou publikaci a vyžaduje za ni od nicnetušících čtenářů peníze, je to donebevolající drzost. Titul považuji za jasného adepta na anticenu Skřípec.

**Mgr. Jiří Hron
V Praze 25. 2. 2018**

Nakladatelství Slovart vydalo k oblíbenému seriálu *Panství Downton* velice krásně a draze vypravenou publikaci, která zajisté mohla loni pod vánočním stromečkem potěšit řady příznivců této ságy, kdyby její překlad do češtiny čtenářům neskřípal mezi zuby. Prosím kolegyni Kateřinu Brabcovou, aby vám popsala, jak ji toto dílo nadchlo.

Kateřina Brabcová:

Jessica Fellowesová, *Panství Downton*

303 str., vyd. Nakladatelství Slovart, s. r. o., Praha 2015

Emma Rowleyová, *Zákulisí Panství Downton*

287 str., vyd. Nakladatelství Slovart, s. r. o., Praha 2017

Překlad obou knih **Petr Stránský**

KOUKAT JEN NA OBRÁZKY, RADĚJI NEČÍST!

Panství Downton je světově veleúspěšný, mnohohodinový britský TV seriál, v Británii vysílaný v letech 2010-2015. Zobrazuje život aristokratické rodiny Crawleyových a jejich služebnictva v letech 1912 až 1926 a dotýká se významných politických a společenských událostí, k nimž v Británii došlo. Vyniká pečlivým vykreslením dobového chování, morálky a mluvy, interiérů a především oblečení – v tom je nepřekonatelný.

ČT jej u nás vysílala, pokud se nemýlím, dvakrát. Nakladatelství Slovart přichází na předvánoční trh se dvěma knihami o seriálu. Navenek vypadají krásně – jedna má vazbu bleděmodrou, druhá červenou, přebaly jsou laděny v tónu. Předsádky jsou do zlata, papír křídový, množství barevných fotografií je vytištěno kvalitně. Na první pohled je to úžasný vánoční dárek zejména pro ženy, a tak nelitujeme vydat za knihy bez dvou Kč 1 000 Kč.

Radím však jen prohlížet obrázky, nečíst! Překlad je strašný a mnohdy nedává smysl. Překladatel Petr Stránský je podle informací na internetu „autor článků a překladů z oblasti filmové publicistiky“. Zjevně však není profesionální nebo aspoň zkušený překladatel. V tiráži každé z knih jsou uvedeni dva redaktoři a jeden editor, knihy však zřejmě neviděli.

Výčet jazykových prohřešků by byl velmi dlouhý. Jazyk textu je kostrbatý, šroubovaný, věty mají špatný slovosled, někdy nedávají smysl. Překlad je občas otrocký, doslovný, nemá švih, někdy chybí slovo. Knihy nejsou žádným velkým literárním dílem, jsou psány spíše žurnalisticky. Překladatel však často neústrojně používá knižní výrazy: jenž, více, poté, vskutku, neboť, jakoukoliv, nadále atd.

Ženská příjmení jsou někdy přechylována, jindy ne – např. v Panství Downton, str. 268: „Herečka Zoe Boyle ... hraje Lavinii Swireovou“.

Pravopis jména nejmladší dcery v celé knize kolísá – někdy je to Sibyl, jindy Sybil, na str. 252 je dvojí pravopis dokonce v rozmezí několika málo řádek za sebou.

V textu jsou mnohé anglicismy, např. str. 297: „Daisy prochází SKRZE DŮM“ (Lépe: prochází domem), je nadužíván trpný rod, pro angličtinu typický.

Překladatel neumí správně používat zájmeno jeho a svůj.

Opakuje stejná slova blízko za sebou, nenamáhá se najít synonyma.

Překladateli chybí kulturní povědomí. Panství Downton, str. 71: „V Rusku tragicky skončilo uvěznění RUSKÉ KRÁLOVSKÉ rodiny...“ (Když v Rusku, tak samozřejmě ruské, přívlastek je zde zbytečný. Nebyla to však rodina královská, nýbrž carská.)

Překladatel má fungovat jako zprostředkovatel realit. Stránský se však nenamáhá. Když něčemu nerozumí, uvede to jak to leží a běží v originále. Str. 29: „Lokajové ... podávají jídlo à la russe.“ Překladatel, který má na mysli blaho čtenáře, by uvedl: ... à la russe, po ruském způsobu – jednotlivé chody se nosí zvlášť, s prodlevou na strávení a zapití jídla – na rozdíl od francouzského způsobu, kdy jsou všechna jídla už na stole a strážník si vybírá a nakládá.

Str. 73: „Konečné stanice železnic... jsou našimi branami k nádhernému a neznámému. Skrze ně procházíme do dobrodružství a do slunečního svitu, KE KTERÝM SE ŽELBOHU VRACÍME.“

(Chápete někdo, co se tu praví?)

Otřesný je popis šatů na str. 157:

„Tyto šaty byly vyrobeny z původních ozdob z korálků tak křehkých, že nemohly být nošeny opakovaně. Červené šaty (vpravo) jsou VYTVOŘENY (Lépe: ušity) z večerních španělských šatů z přelomu století. Získali jsme nádherný hedvábný šifon a plisovali jsme ho pro UZAVŘENÉ rukávy (Na fotografii jsou však krátké, křídýlkovité rukávky s rozparkem) a PENTLE PO CELÉ PŘEDNÍ STRANĚ (Na fotografii nejsou žádné pentle, zato dva plisované pruhy látky na živůtku, směřující šikmo do pasu). PRO VÝSLEDNÝ EFEKT JSME VYBUDOVALI VRSTVY S VYŠÍVANOU KRAJKOU, POLOŽENOU NAD HLUBOKÝM ČERVENÝM SATÉNEM POD ŠATY. (Hluboký červený satén bude zřejmě v originále deep purple, tedy tmavorudý. Lépe tedy: Podklad z tmavorudého saténu jsme překryli vyšívanou krajkou.) POUŽILI JSME VEČERNÍ RUKAVICE Z VÝBĚRU KOSTÝMŮ V DOMĚ A PONOŘILI JSME JE NA CHVÍLI DO BARVY TAK, ABY SE Z TKANINY ODSTRANIL JAS.“ (???)

S oblečením si překladatel neví rady častěji. Str. 163, Oblečení za války. „Šaty byly... vzadu PODEBRANÉ.“ (Podebraný může být leda třeba prst, tedy zanícený, zhnisaný.)

Když si nevím rady s popisem šatů, zeptám se módní návrhářky nebo aspoň švadleny! Jenže překladatel si zřejmě vůbec není vědom toho, že něčemu nerozumí – nebo je mu to jedno.

Ještě otřesnější je popis uniformy z 1. světové války. Zde bych konzultovala Vojenský historický ústav.

Str. 166: „Matthew musel mít jako důstojník uniformu VYROBENOU vlastním krejčím (Lépe: uniformu ušil vlastní krejčí). PŘI KOMPLETNÍM OBLEČENÍ NOSÍ HALENKU (!!! Lépe: košili) ... SLUŽEBNÍ TUNIKU (!!! Tunika je splývavé roucho. Lépe: sako, blůza uniformy) ... a PÁSEK (!!!) SAM BROWNE, KTERÝ SE NOSÍ PŘES HRUDNÍK A KOLEM PASU. (Dovede si někdo takový „pásek“ představit? Jednalo se o opasek s koženým popruhem zvaným Sam Brown, který vede úhlopříčně, obvykle přes pravé rameno, k opasku. Viz anglická Wikipedie.) ... Vojáci nižších hodností měli TUNIKY (splývavá roucha???) z mnohem chlupečtější tkaniny, s šedými keprovými košilemi ... a TUNIKAMI, JEŽ se zapínaly AŽ ke krku.“

Neméně krkolomný je popis interiérů, kuchyně, str. 276 a 277 :

...“Většina kuchyní byla dvakrát tak velká v porovnání s ostatními MÍSTNOSTÍ v suterénu. NACHÁZELY SE NA JEDNÉ STRANĚ DOMU (Co se nacházelo? Kuchyně nebo místnosti?) a měly malá, vysoko položená okna. Vše JSOU VYMALOVÁNO barvami značky Farrow & Ball – S FRANCOUZSKOU ŠEDOU A KOČIČÍ TLAPKOU NA STĚNÁCH ... Dřezy jsou HNĚDÉ (chybí čárka) KAMENINOVÉ a NALEZLI JSME JE NA (Lépe: našli jsme je ve) sběrném dvoře. ... VESPOD POD STOLEM jsou vedle sebe NASKLÁDÁNY mísy, NOŽE... NA VRCHOLU SPORÁKU je velká měděná nádrž (Lépe: nahoře na sporáku).

Zatím jsem citovala z prvně zde vydané knihy z roku 2015, Panství Downton. Ve stejném duchu se nese překlad knihy druhé, Zákulisí Panství Downton. Výčet překladatelských pochybení není kompletní. Četba je tak iritující, že nelze postupovat důsledně.

Obě knihy jsou po textové stránce zmetky. Přihlásím je do každoroční soutěže Obce překladatelů o nejhorší překlad, zvané Skřípec. Je možné, že se najdou překlady ještě horší, ale zkazit knihy o takovém kulturním, celosvětově uznávaném fenoménu, ověčeném tolika prestižními cenami, je skutečně zločin. Nepochybují, že *Panství Downton* jako nejhorší překlad vyhraje.

Kateřina Brabcová, 13.11.2017

Autorka je anglistka, vyučuje a překládá

A posléze se dostáváme ke knize, která zajisté neunikla vaší pozornosti, nebo světově proslulá tvář jejího autora a hrdiny zároveň se na vás zubí z výkladů snad všech knihkupectví. Ano, jistě, no přece Belmondo! Tento výplod překladatelského umu z pera (či počítače) Kateřiny Dejmalové vydalo nakladatelství Práh pod názvem *Mých tisíc životů* a již v adventním období loňského roku zaujal Janu Machalickou, natolik, že v Lidových novinách vydala podrobnou recenzi. Prosím kolegyni Alenu Lhotovou, aby vám na základě svého odborného posudku předestřela, s jakým potěšením si v tomto bestselleru *Mých tisíc životů*, přeloženém Kateřinou Dejmalovou a vydaném Nakladatelstvím Práh, počítla.

Posudek ke Skřípci 2018, vypracovala Alena Lhotová

Mých tisíc životů

V hledáčku letošního Skřípce uvízl také životopis legendy francouzského filmu Jeana-Paula Belmonda, který právě minulý měsíc oslavil 85. narozeniny. Sympatický rošťák ze stříbrného plátna má ve světě i u nás miliony fanynek a fanoušků. Lze tedy předpokládat, že překlad knihy, jenž vyšel česky v loňském roce, jde - obzvlášť v době jeho jubilea - na odbyt stejně jako hercovo výpravné fotoalbum *Belmondo o Belmondovi* a že se dobře prodává i audiokniha, kterou namluvil Belmondův dlouholetý dabér Jiří Krampol.

S obrovským potenciálem generovat zisk se při vydání paměti slavného herce počítalo. Samozřejmě nic proti tomu. Háček je ale v tom, že na obrovských reklamách v metru, v médiích a v obchodech je čtenáři nabízen produkt, jehož kvalita je - co se překladu týče - víc než podradná. Původní text sice nepatří do kategorie náročné umělecké literatury, nicméně Belmondovy vzpomínky jsou ve

francouzštině velmi čtivé, napsané svižně, uvolněně, nestrojeně, odvíjejí se plynule, přirozeně a jejich jazyku a stylu každý rozumí.

Nikoli ovšem v českém převodu. Ten skřípe na každé stránce již od 1. kapitoly. Text se zadržává, jazykové neobratnosti, významové posuny, nevhodná překladatelská řešení, chybné reálie se kumulují a těžko nalézt v knize souvislejší pasáž, kde bychom se při čtení nezarazili.

Srovnání s originálem

Není ve formátu tohoto pořadu možné, abychom porovnali zevrubně celý text a upozornili na všechny chyby. Podívejme se tedy alespoň na úvodní strany překladu a nahlížejme při tom do francouzského textu. Začátek vzpomínání je věnován každodennímu životu Belmondovy rodiny za druhé světové války: matka Madeleine musí pro potraviny na kole, ale na bicyklu neumí jezdit. Zarazí nás hned první odstavec první kapitoly, str. 9, cituji: „Maminka naskakuje znovu na kolo. Právě z něj spadla, popáté nebo pošesté, ale bez zaváhání se pouští znovu do boje se strojem. Rudá kolena připomínají šarlatová rajčata, uložená v košíku na nosiči.“ Kdo kdy řekne jízdnímu kolu stroj (ve francouzštině je *engin*)? V této souvislosti to může být leda d'ábelský stroj. Zkusme tedy po nahlédnutí do originálu jiný překlad, respektující i původní řazení vět. „I když má maminka kolena červená jako rajčata, která veze na nosiči, už zase nasedá. Před chvílí upadla, popáté nebo pošesté, ale do boje s d'ábelským strojem se pouští bez reptání stále dál.“ [*Du rouge sur les genoux, écarlate comme les tomates du cageot sur le porte-bagages, Maman remonte sur le vélo. Elle vient tout juste d'en tomber, pour la cinquième ou sixième fois, mais elle reprend sans broncher le corps à corps avec l'engin.*]

O své matce Madeleine Belmondo na téže straně píše, že byla malířkou a že byla „krásná tak, že hrála ve filmu, a svěží, tak svěží!“ Čtenář čeká, že se později o její filmové kariéře něco více dozví, leč čeká marně. Nahlédnutím do originálu zjistíme, že nebylo na co čekat, jde totiž o naprosto okrajovou a dost jinou informaci: „*Elle était belle au point d'avoir fait de la figuration dans un film, et vive, très vive*“. Čili že matka Madeleine byla neobyčejně vitální a „tak krásná, že si ji do jednoho filmu vybrali jako statistku.“

Dostáváme se na str. 10. Cituji: „Dědeček a jeho tělo zmizeli na polích první světové války. Později budu vyprávět o tom, že je tím pověstným neznámým vojákem, který odpočívá pod Vítězným obloukem.“ Co nám tady drhne? Nejprve první věta, zde bychom spíše řekli: „Dědeček zahynul za první světové války, ale jeho tělo se nikdy nenašlo.“ Vadí i neznámý voják: pod Vítězným obloukem se přece nachází hrob neznámého vojína, nikoli vojáka, nakonec jednoho takového neznámého vojína máme i v Praze na Vítkově. Belmondo také nebude kdekomu vykládat, že pod Vítězným obloukem odpočívá jeho dědeček, ale bude si to jen představovat, eventuálně namlouvat (francouzsky „*je vais me raconter*“).

Další odstavec na téže stránce. „Jeli jsme po ucpaných silnicích válečné Francie ve skvělém hotchkissu, v autě z období ‚belle époque‘, které – jak příhodné - zkonstruoval výrobce zbraní.“ Věta zas kulhá na obě nohy a čtenář se těžko orientuje. Ve francouzském textu však jde jednoduše o to, že Belmondova rodina se po silnicích válečné Francie přepravovala – zde návrh adekvátnějšího překladu – „v superelegantním voze značky Hotchkiss, který na počátku 20. století vyráběl jeden známý výrobce zbraní“. [*... sur les routes encombrées d'une France en guerre, à bord d'une classique Hotchkiss, voiture Belle Époque construite opportunément par un marchand d'armes.*]

Na téže stránce další kiks. Na ochranu před ostřelováním ze vzduchu si rodina na střechu svého noblesního automobilu [francouzsky *au sommet de notre noble cylindrée*] přivázala matraci. V překladu však čteme, že tu matraci vezli „na vrcholku ušlechtilých válců“....

O pár řádků dál zase žasneme nad tím, že „matčino kolo se stalo naším prozatímním bourákem“. Nahlédneme do originálu a zjistíme, že matčin velocipéd fungoval jako provizorní dodávka proviantu. *Tank de fortune* opravdu není prozatímní bourák.

Prokousáváme se na další stránku, č. 11. Tady se dozvídáme se, že maso, zelenina, mléko a ovoce jsou „vzácné požitiny“ (...) a že „i pro ty nejnepatrnější mezi nimi to bylo nejbliž deset kilometrů“. *Denrées rares* byly za války nedostatkové potraviny a v okruhu deseti kilometrů se žádná – nikoli nejnepatrnější z nich – nedala sehnat. [*Ces denrées rares, il faut aller les chercher, et la moindre d'entre elles ne se trouve pas à moins de dix kilomètres.*]

Další odstavec – stále na str. 11 - se vrací k matčiným pokusům o zvládnutí jízdy na kole. Cituji z knihy: „Sedlo s ní často mrskne o zem, kde jí kamínky rozdírají nohy. Pádů přibývá, ale ani rozbitá kolena jí nesmažou úsměv z tváře. Nevzdychá, nestěžuje si, neskládá ruce, ale statečně čelí vratkému a nevyváženému kolu.“ Uf. Že by sedlo dokázalo s někým mrsknout o zem? A že by se kolena daly mazat úsměvy z tváře? A co ty ruce, které matka neskládá? Zkusme raději jiný překlad, který by lépe odpovídal originálu: „Často ji to vyhodí ze sedla, Madeleine spadne na kamení a sedře si kůži na nohou. S vratkostí kola se potýká neustále, ať už ho má naložené, nebo ne.“ (Ten náklad se mimochodem z překladu úplně vytratil...) „Pádů přibývá, z tváře jí však nemizí úsměv, třebaže má kolena odřená a poškrábaná. Nevzdává to, nevzdychá, nestěžuje si, neumdlévá.“ [*Elle est souvent éjectée de la selle et attirée au sol, où les cailloux lui déchirent la peau des jambes. Elle subit l'instabilité de la bicyclette à vide et son déséquilibre à plein. Elle collectionne les chutes mais les sourires continuent d'égayer son visage, malgré les genoux constellés de griffures et d'écorchures. Elle fait face, sans souffler, sans se plaindre, sans baisser les bras.*]

Na téže straně se také dočítáme, že „německá armáda zachvátila zemi a usadila se v Rambouillet“.
Armáda může zemi okupovat, vtrhnout do ní anebo ji přepadnout, ale zachvátit zemi může leda mor, epidemie, chaos. Těžko si též představit, jak je celá velká německá armáda usazena v malém městečku jihozápadně od Paříže. Ve skutečnosti „německá armáda dokončila okupaci země a posádkou ležela i v Rambouillet“ [*l'armée allemande a fini d'envahir le pays et se trouve postée à Rambouillet*].

Jsme konečně na str. 12. Teď už se namísto matky vydávají na nákup její malí synkové Jean-Paul a Alain. Cituji z překladu: „Vydávali jsme se hvízdáním na cestu.“ (Jak si asi takové vydávání na cestu se hvízdáním představit, že....) Citát pokračuje: „K sedlákům jsme šlapali z plných sil, šlo o to, kdo bude první. Přijeli jsme udýchaní a zpocení.“ Opět hodně hrbolaté věty. Kdo kdy šlape z plných sil? Co říká originál? Nic nesrozumitelného ani kostrbatého, jen toto, a také jednou větou jako v originále: „Na statky teď jezdíme my, cestou si pískáme a celí udýchaní a zpocení se předháníme, kdo bude rychlejší.“ [*Nous prenons alors la route des fermes en sifflant et en nous tirant la bourre, suant et soufflant.*]

O dva odstavce dále čteme: „Během první světové války můj otec dobrovolně narukoval v sedmnácti letech. Válka v něm vyhloubila hlubokou brázdou, příkop, ve kterém se zrodilo přání být trochu šťastný. Ztratil tři roky s puškou přes prsa“... Tady český text zase děsivě skřípe. V příkopu se zrodilo přání? A nosí se puška přes prsa? Leda šerpa, šála apod. Opravme tedy překlad podle originálu - kupříkladu takto: „První světová válka, do níž tatínek vstoupil jako sedmnáctiletý dobrovolník, zanechala v životech lidí hlubokou jizvu a probudila v nich touhu alespoň po troše štěstí. S puškou na rameni otec přišel o tři dlouhá léta mládí...“ [*La Grande Guerre, dans laquelle mon père s'est engagé volontairement à dix-sept ans, a creusé un lit large, comme une tranchée, pour y accueillir le désir d'être heureux de peu. Il a laissé trois ans de sa jeunesse à son fusil en bandoulière.*]

Porovnali jsme doposud pouze první čtyři strany první kapitoly Belmondových vzpomínek (kromě předmluvy), jako ukázka četnosti překladatelských prohrěšků to musí pro účely Skřípce postačit. Chyby, nesrovnalosti, kostrbatosti, nepřesnosti, neobratnosti, posuny významu a zkomoleniny totiž pokračují ve víceméně stejném rozsahu dál.

Obecně k vadám překladu

Kromě stylistických a lexikálních pochybení bychom rádi upozornili na některé další závažné vady českého textu.

Již názvech kapitol leccos neseď: Název té první „Madeleine neboli Vůle“ (pro velké písmeno u vůle není důvod, není ani v originále) by se s ohledem na obsah dal spíš přeložit jako „Pevná vůle naší Madeleine“. Název 2. kapitoly, ve francouzštině *Les forces libres*, zní v posuzovaném překladu „Vojenská síla Svobodné Francie“. O tu ale v textu kapitoly ani nejde, hovoří se převážně a spojeneckém letectvu a odboji čili obecně o osvobozeneckých silách. Název 10. kapitoly „A pak, Godard“ – čárka za „pak“ nemá být. Název 11. kapitoly „Komplícové“ také není příliš trefen, francouzskému *Complices*“ by lépe odpovídalo název „Kumpáni“.

Chaotické jsou rovněž poznámky překladatele pod čarou, které tam vůbec nemusí být. Plynulost čtení se tím tříští. Například zkratky ve Francii známé, ale u nás nikoli, lze v zájmu plynulosti textu nahradit obecnějším výrazem. Není kupříkladu nutné pod čarou vysvětlovat, že C.G.T. je největší odborová organizace, to je v kontextu Belmondovy knihy zcela podružná informace, stačí v textu použít místo zkratky výraz „odborní“. Zbytečná je i další poznámka pod čarou, že Deux Magots a Flore byly kavárny – ostatně ony ještě pořád jsou -, slovo kavárny lze vložit přímo do textu. Poznámky jsou poněkud zmatené a nejednotné, v několika málo případech překladatelka pod čarou uvede původní název filmu ve francouzštině (např. v pozn. překladatele č. 52 francouzský název filmu *Dva muži na Manhattanu*) v 99 procentech dalších případů ale nikoliv.

Další neřestí české verze je psaní velkých písmen na začátku slov, ve kterých se v češtině nepíše, viz již zmíněná „Madeleine neboli Vůle“ (zbytečné velké *V*) či Svobodná Francie (velké *V* a velké *S*), ale také Spojenci (velké *S*), Konzervátor (velké *K*) a další.

Narativní linii Belmondových vzpomínek, které jsou v originále čtivé a plynou hladce, narušuje nejenom neuvěřitelné množství chyb a nesrovnalostí, ale i svévolné spojování, nebo naopak rozpojování odstavců a vět, a tím i narušování sledu, ne-li smyslu vyprávění. Belmondo je dobrý vypravěč a umí své zážitky z natáčení i odjinud dobře vypointovat. Málokterá vtipná příhoda je však v českém převodu odvyprávěna svižně. Zde pro ilustraci pasáž ze str. 144, kde Belmondo líčí, jak nosil sutanu své filmové postavy i na veřejnosti: „A nestačí mi jen řídit v sutaně: nosím ji také při sportování. Ke smlouvě o ostříhání duší přidávám fotbalovou branku. Díky šíři svého církevního oblečení odrážím lépe nepřátelské míče, což soupeře ze stejného důvodu mate. Moje robinzonády teď opravdu stojí za podívanou.“ Inu, z ostříhání duší těžko nějakou veselou pointu vykřesat.

Samostatným tématem by mohl být monotónní výskyt plochých výrazů blbnout a dělat bordel (např. na str. 36, 163, 171, 183), kde Belmondo a jeho přátelé to po natáčení i při něm pěkně roztácejí, vyvádějí skopičiny, dělají srandičky, vtípky, vylomeniny, legrácky, rošťáctví, šaškárny atd. Čeština je v tomto ohledu hodně bohatá a škoda, že toho překlad nevyužil.

Odborná filmařská terminologie přichází rovněž zkrátka. Např. na str. 195 Jean Becker, režisér filmu *Sympatický dareba*, zvolá v české verzi „Motor!“, francouzsky *Moteur!* – česky samozřejmě *Akce!* Jiný příklad: na str. 148: snímek režiséra Melvilla *Práskač* je označen jako „film typu noir“ [francouzsky *film bien noir*] správně česky ovšem je, že „*Práskač* je typický film noir“.

Ani terminologie obvyklá ve výstavnictví není překladatelce blízká. Píše, že jistý „Douste Plazy za přispění konzervátora Emmanuela Bréona, autora rozumného katalogu otcova díla, utvořil komisi, pověřenou, aby pomohla vytvořit muzeum, které mu bude dedikováno“. Zde se v jedné větě nahromadilo hned několik faktických chyb. Pan Bréon totiž není konzervátor, nýbrž kurátor, nesestavil rozumný katalog (francouzsky *catalogue raisonné*), nýbrž souborný katalog, a muzeum nebylo Belmondovu otci dedikováno, nýbrž v něm byla jeho díla vystavena.

Další ze závažných vad českého překladu je komolení vlastních jmen. Belmondovy vzpomínky mají bezesporu dokumentární hodnotu, týkají se důležitých událostí, které herec zažil od dětství poznamenaného válkou až po dospělý a zralý věk, kdy se stýkal a spolupracoval s velkými postavami francouzského i světového filmu. Několik příkladů: Belmondův bratr se jmenuje střídavě Alan a Alain (Alain je správně), slavný módní návrhář Pierre Cardin (psáno s *i*) se v překladu zjevuje jako Carden (psáno s *e*, str. 142), herec a režisér Robert Hossein, proslulý u nás hlavně jako Joffrey de Peyrac, je Hussein (s *u*, str. 233), někdejší ministr kultury Jack Lang (*g* na konci) je Land (chybně s *d* na konci, str. 234), slavná Jeanne Moreauová (správně s jedním *r*) se objevuje tu i tam jako Morreauová (tedy nesprávně s dvěma *r*). Režisér Henri-Georges Clouzot je na stránce 138 jednou Clouzot (na konci s *t*, což je správně), leč o pár řádek dál pouze Clouzo (bez *t*). Na str. 150 je režisér Melville napřed uveden správně, ale jen o kousek níž se z něho stává Maleville (s *a* a zbytečným *e* po *l*).

Další velká hvězda francouzské kinematografie Emmanuelle Riva (psáno s dvěma *m* a dvěma *l*), která hrála mj. hlavní roli ve slavném film *Hirošima, má láska* Alaina Resnaise, v překladu dopadla přímo strašlivě. Doplatila nejenom na nepozornost překladatelky při prepisu svého křestního jména, ale také na záludnosti přechylování. Str. 144: (Režisér) „Melville mě doslova uháněl, abych hrál jeho kněze – zloděje s Emanuelou Rivouovou“. Hned dvě chyby v křestním jménu: Emanuele je tu pouze s jedním *m* a jedním *l*. A kdopak asi bude ta Rivouová? Po troše přemýšlení svitne: původně překladatelka zřejmě chtěla vytvořit 7. pád příjmení Riva z nepřechýlené podoby, ale dodatečně se sama (nebo redaktorka knihy) k přechýlení odhodlala, až vzniklo cosi, co má s pravým jménem herečky máloco společného.

Hodně ošklivý kousek provedl český překlad i půvabné představitelce hlavní ženské role v *Muži z Ria*, Françoise Dorléacové. Na jednom místě se z ní stává muž, François Dorléac, byť po několika stranách se opět mění v ženu. Jednoznačně ženské jméno Françoise totiž překladatelka zaměnila za mužské François....Na str. 191 se naopak z proslulého francouzského herce a celoživotního Belmondova kamaráda stává žena, jakási Jean Rochefortová. „Podezírali mě, že jsem milenec Claudie Cardinalové, Françoise Dorléacové, Jeanne Morreauové (žel opět dvě *r*), Jean Rochefortové...“ (tři tečky). V nepřechýlené podobě je to samozřejmě Jean Rochefort (známý z mnoha filmů i u nás) a třemi tečkami na konci Belmondo naznačuje, že ho bulvár podezíral i z homosexuality či bisexuality.

Závěr

Překlad titulu *Mých tisíc životů* skřípe na každé stránce již od úvodní kapitoly. Text se zadržává a v knize lze jen stěží nalézt souvislejší pasáž, kde čtenáře něco nezarazí. Lexikálními a syntaktickými prohřešky, nepochopeními originálu, terminologickými kiks, zkomoleninami, nesrovnalostmi, kostrbatostmi, nepřesnostmi, stylistickými neobratnostmi, závažnými posuny významu a jinými nevhodnými, ba špatnými překladatelskými řešeními se to v českém vydání Belmondových memoárů jenom hemží. Závěrem bohužel nutno konstatovat, že překladatelka odvedla mizernou práci, odbyta je

i redakce knihy. Kdyby byla provedena pečlivěji, mohly se mnohé chyby zachytit a odstranit. Belmondo si tak neprofesionální zacházení se svým textem nezasloužil. Je nejenom vynikající herec, ale i dobrý vypravěč, českému čtenáři však jeho vypravěčský talent zůstal utajen. Slavný herec naopak z překladu vychází jako tlachal, literární nešika a coby autor je českým vydáním vážně poškozen.

Leckdo by se mohl domnívat, že jen díla Marcela Prousta či jiné obtížné texty patří do rukou dobrého překladatele, a že knížku nějakého komedianta, který jen tak povídá, obyčejnou literaturu faktu, zvládne každý. Ukazuje se, jako již mnohokrát, že tomu tak není.

x x x

Knihu *Mých tisíc životů* Jeana-Paula Belmonda (spolupráce na textu Paul Belmondo a Sophie Blandièresová) vydalo nakladatelství Práh, Praha 2017. Z francouzského originálu *Mille vies valent mieux qu'une* přeložila Kateřina Dejmalová, odpovědná redaktorka Anna Novotná. Náklad neuveden.

Alena Lhotová, 3. 5. 2018

Na základě předložených zpráv dospěla tato komise Obce překladatelů k rozhodnutí, že letošní Anticenu Skřípec uděluje **dvěma** překladatelkám: **Lucii Paulové** za překlad životopisu z angličtiny *Novak Djokovič – sportovní vyslanec Srbska*; autorem anglického originálu je Chris Bowers, vydal Dobrovský s. r. o. v edici Knihy Omega roku 2017. A **Kateřině Dejmalové** za překlad z francouzštiny knihy *Mých tisíc životů*, jejímž autorem je Jean-Paul Belmondo a český překlad vydalo Nakladatelství Práh 2017.